

Leo Trotskij

Perspektiv för världsutvecklingen

28 juli 1924

[En engelsk översättning av detta tal publicerades i tidskriften *Fourth International* vol.6 nr. 6, 7 & 8, juni-augusti 1945.]

Ursprunglig introduktion från redaktörerna för *Fourth International*

Amerikas verkliga roll i Europa och i världen är en av vår tids centrala frågor. Det är ingen ny fråga. Den ställdes inför de revolutionära marxisterna efter det första imperialistiska kriget. Under efterkrigstiden utarbetades den teoretiska analysen och den programmatiska ståndpunkten av Leon Trotskij och utgjorde Kommunistiska internationalens officiella ståndpunkt. Det säger sig självt att den senare förkastades av stalinisterna, tillsammans med resten av bolsjevismens program.

Bland de viktigaste dokumenten om den amerikanska imperialismens roll finns två tal som Trotskij höll med två års mellanrum: det första hölls den 28 juli 1924 och publicerades senare (*Izvestija*, 5 augusti 1924) under titeln ”Förutsättningarna för den proletära revolutionen”, och det andra hölls den 15 februari 1926.¹ Båda dessa tal tillsammans med annat material gavs ut av Sovjetstatens förlag som en broschyr, *Europa och Amerika*.²

I inledningen till broschyren (från 1926) skrev Trotskij:

USA:s överväldigande materiella övervikt utesluter automatiskt ett ekonomiskt uppsving och pånyttfödelse för det kapitalistiska Europa. Om det tidigare var den europeiska kapitalismen som på ett revolutionärt sätt förändrade världens underutvecklade delar, så är det idag den amerikanska kapitalismen som revolutionärt förändrar det övermogna Europa. Hennes enda sätt att komma ur den ekonomiska återvändsgränden är med hjälp av en proletär revolution, att avskaffa tull och statsgränserna, att skapa Europas förenta sovjetiska stater och en federation med Sovjetunionen och Asiens fria folk.

Dessa grundläggande idéer från Trotskij och den metod han använde för att komma fram till dem är än idag fullt giltiga.

I det tal som hölls den 28 juli 1924 sammanfattade Leon Trotskij kortfattat den marxistiska synen på revolutionära situationer, och i synnerhet förutsättningarna för den proletära revolutionen. Utifrån denna ståndpunkt analyserade han sedan decenniet 1914–1924 och urskilde flera tydligt avgränsade perioder inom detta decennium. Slutsatsen av denna analys är att den tyska revolutionens nederlag 1923 inledde ”en ny era i Europas utveckling”. Det utmärkande draget för denna speciella fas i Europas utveckling var reformismens återuppståndelse, att de socialdemokratiska organisationerna återuppväcktes som en följd av spridningen av reformistiska illusioner bland massorna. Trotskij ställer frågan: Vilka är de materiella grunderna för denna nyreformism? Och som svar hänvisar han till den amerikanska kapitalismens roll i Europa. Analysen av Amerikas roll i Europa efter Versailles är huvudtemat i denna del.

¹ Artikeln från 1926 finns på marxistarkivet under titeln [Europa och Amerika](#)

² Broschyren publicerades på flera andra språk, bl a tyska och franska. OBS att ”Europa och Amerika” på marxistarkivet innehåller bara artikeln från 1926, medan broschyren även innehöll talet från 1924.

Än en gång om förutsättningarna för den proletära revolutionen

Kamrater, tio år har gått sedan det imperialistiska kriget bröt ut. Under den tiden har världen förändrats mycket, men ändå inte så mycket som vi trodde och förväntade oss för tio år sedan. Vi analyserar historien ur den sociala revolutionens synvinkel. Denna synvinkel är både teoretisk och praktisk, och dessutom dynamisk. Vi analyserar utvecklingsförutsättningarna som de tar form bakom våra ryggar och oberoende av vår vilja för att, efter att ha förstått dem, agera på dem genom vår aktiva vilja, dvs. den organiserade klassens vilja. Dessa två sidor av vår marxistiska syn på historien är nära och oupplösligt förbundna med varandra. Om vi skulle begränsa oss till att endast ta hänsyn till vad som händer, skulle en sådan inställning på lång sikt degenerera till fatalism och ligkiltighet, till social apati, och i ett visst skede skulle den anta formen av mensjevism, som innehåller en stor dos fatalism och dyrkande acceptans av det som sker bakom människors ryggar. Om vi å andra sidan skulle begränsa oss enbart till revolutionär handling, till den revolutionära viljan, så skulle vi riskera att falla i subjektivism, som är sammansatt: en av dess varianter är anarkismen, en annan är vänster-SR-ismen, det är vår inhemska ryska variant av subjektivism, och slutligen ingår här de yttringar inom kommunismen själv som Vladimir Iljitj (Lenin) kallade ”vänsterismens barnsjukdomar”. Hela konsten i den revolutionära politiken består i att korrekt kombinera en objektiv analys med subjektiv handling. Och i detta ligger den leninistiska skolans kärna.

Jag sa att vi närmar oss historien från revolutionens ståndpunkt, som är förpliktad att överföra makten till arbetarklassen för en kommunistisk ombyggnad av mänskligheten. Vilka är förutsättningarna för den sociala revolutionen? Under vilka förhållanden kan den uppstå, utvecklas och segra? Det finns många förutsättningar. Men de kan grupperas under två huvudrubriker, och kanske, till att börja med, under två. De *objektiva* förutsättningarna, nämligen de som tar form bakom människors ryggar, och de *subjektiva*. Objektiva förutsättningar, om vi ska börja med grunden, med det grundläggande – och det är så vi bör börja – skapas först och främst av en viss nivå på produktivkrafternas utveckling. (Jag ber om överseende från dem för vilka det jag nu säger är ABC. Jag antar att dessa frågor inte är ABC för alla som är samlade här. Dessutom har vi alla ibland haft anledning att återvända till ABC, till grunderna, för att med hjälp av den gamla metoden komma fram till nya slutsatser, föranledda av den rådande situationen.) Den sociala revolutionens grundläggande, avgörande förutsättning är alltså en viss utvecklingsnivå för produktivkrafterna, en nivå under vilken socialismen och senare kommunismen som ekonomiskt system, som produktions- och fördelningssätt, erbjuder materiella fördelar. Det går vare sig att bygga kommunism eller ens socialism på en bondes plog..

En viss nivå av teknisk utveckling förutsätts. Har denna nivå redan uppnåtts, om vi betraktar den kapitalistiska världen som helhet? Utan tvekan, ja. Hur bevisas detta? Det bevisas av det faktum att stora och de allra största kapitalistiska företagen och deras kombinationer – trustar och syndikat – erövrar medelstora och små företag över hela världen. Följaktligen skulle en samhällsekonomisk organisation som enbart bygger på tekniken hos de stora och allra största företagen, en organisation som är korrekt uppbyggd enligt principerna för trust och syndikat men på solidaritetsprinciper, en organisation som omfattar hela nationen, staten och sedan hela världen, erbjuda enorma materiella fördelar. Denna förutsättning finns, och dessutom har den funnits under lång tid.

Den andra objektiva förutsättningen är att samhället måste vara så uppdelat att det finns en klass som är intresserad av den socialistiska omvälvningen och som är tillräckligt stark numerärt och tillräckligt inflytelserik industriellt för att ta på sig denna omvälvning. Men detta räcker inte. Det är nödvändigt att denna klass – och här övergår vi till de *subjektiva* förutsättningarna – har en klar förståelse av situationen och medvetet önskar omvälvningen. Det är nödvändigt att det finns ett parti i spetsen som kan leda klassen under omvälvningen och som kan säkerställa segern. Och detta förutsätter å andra sidan en motsvarande situation

för den härskande borgerliga klassen, att den förlorat sitt inflytande över folkmassorna, att dess egna led är i oordning och att dess självförtroende är borta. En sådan samhällssituation är en revolutionär situation. Psykologiska, politiska och dynamiska organisatoriska förutsättningar för att genomföra upproret och nå seger kan endast uppstå på grundval av vissa produktionsmässiga och sociala förhållanden.

Om vi undersöker den andra förutsättningen, klassindelningen i samhället, dvs. proletariats roll och betydelse i samhället, kan vi även här säga en sak och endast en sak: den har för länge sedan mognat, för flera decennier sedan. Det bevisas bäst av det ryska proletariats roll, som är mycket ungt. Vad har då saknats hittills? Det som har saknats är den sista subjektiva förutsättningen, det europeiska proletariats medvetenhet om sin ställning i samhället och dess motsvarande organisering, dess motsvarande skolning av det parti som kan leda det. Det är detta som har saknats! Mer än en gång har vi marxister påpekat att samhällets medvetande i motsats till alla slags idealistiska teorier ligger långt efter de objektiva utvecklingsvillkoren – och vi ser detta i en enorm historisk skala i proletariats öde. Produktionskrafterna har för länge sedan mognat för socialismen. Proletariatet har sedan länge spelat den avgörande ekonomiska rollen, åtminstone i de ledande kapitalistiska länderna. På det vilar hela produktionsmekanismen och följaktligen samhällsmekanismen. Det som saknas är den sista faktorn, den subjektiva faktorn. Medvetandet släpar efter varat.

Och så kom det imperialistiska kriget, å ena sidan som det historiska straffet för proletariats medvetande släpar efter dess varande, och å andra sidan som en mäktig impuls framåt. Så såg vi på det imperialistiska kriget. Det utbröt därför att proletariatet inte visade sig vara tillräckligt starkt för att avvärja det. För proletariatet hade inte lyckats orientera sig i samhället, bli medvetet om sin roll, sin historiska uppgift, organisera sig, ställa sig uppgiften att ta makten och lösa denna uppgift. Samtidigt var det imperialistiska kriget, som kom som ett straff för något som inte var proletariats ansvar utan dess olycka, ödesbestämt att spela och spelade rollen som en mäktig revolutionär faktor.

Kriget blottade den akuta, djupa och oundvikliga nödvändigheten av att genomföra en förändring i den sociala strukturen. Jag sa att övergången till socialistisk ekonomi erbjöd betydande sociala fördelar långt före kriget. Detta innebär att produktivkrafterna redan före kriget skulle ha utvecklats mycket kraftfullare på socialistisk grund än på kapitalistisk grund. Men vi har sett att även med bibehållandet av en kapitalistisk grund växte produktivkrafterna före kriget snabbt, inte bara i Amerika utan också i Europa. Däri låg det relativa ”rättfärdigandet” av kapitalismens existens. Efter det imperialistiska kriget ser vi redan en helt annan bild: produktivkrafterna växer inte utan förstörs. Liksom hittills, och i ännu högre grad än någonsin tidigare, begränsas de inom ramen för det privata ägandet av produktionsmedlen och inom ramen för de nationalstater som skapats genom Versaillesfreden. Händelserna under det senaste decenniet har för första gången på ett obestridligt sätt visat att ytterligare mänsklig utveckling är oförenlig med kapitalismen. I denna mening var kriget en revolutionär faktor. Men inte bara i denna mening. Genom att med sina hänsynslösa metoder vända upp och ner på hela samhällets organisation har kriget knuffat de arbetande massornas medvetande ur dess konservativa och traditionella spår. Vi har gått in i revolutionens epok.

Det förra decenniet: 1914–1924

Om vi betraktar det decennium som gått från denna synpunkt, ser vi att det kan delas in i flera tydligt avgränsade perioder. Den första perioden är det imperialistiska krigets period, som sträcker sig över mer än fyra år – för oss alla, för Ryssland något mindre, drygt tre år. Den nya perioden under detta decennium börjar med februari och särskilt oktober 1917. Detta är perioden av revolutionär betalning för kriget. Historien om 1918–1919, och delvis också om 1920 – åtminstone för vissa länder – utspelar sig helt och hållet under avvecklingen av det

imperialistiska kriget och en omedelbar förväntan på den proletära revolutionen i hela Europa. Oktoberrevolutionen ägde rum i vårt land, monarkierna i de centraleuropeiska staterna störtades, det skedde ett mäktigt uppsving för den proletära rörelsen i hela Europa och till och med i Amerika. De sista höjdpunkterna under efterkrigstidens uppsving var upproret i Italien i september 1920 och marsdagarna 1921 i Tyskland. Upproret i Italien i september 1920 sammanföll praktiskt taget med en egen rörelse – Röda arméns offensiv mot Warszawa – som likaså var en integrerad del av den mäktiga revolutionära vågen och ebbade ut tillsammans med den. Man kan säga att denna epok av *direkt* revolutionär offensiv efter kriget kulminerade i de fruktansvärda oroligheterna i Tyskland i mars 1921. Vi segrade i Tsarrysland, och proletariatets makt har befästs i vårt land. Monarkierna i Centraleuropa störtades, sopades bort praktiskt taget utan strid. Men om vi bortser från de kortvariga händelserna i Ungern och Bayern, så segrade proletariatet ingen annanstans, och i de ovannämnda kortvariga fallen lyckades proletariatet inte behålla makten. Efter detta kunde det verka, och för våra fiender och motståndare verkade det faktiskt, som om en era av återställande av kapitalistisk jämvikt var i antågande, en era av läkning av såren från imperialistkriget, en era av befästande av det borgerliga samhället.

Ur vår revolutionära politiks synvinkel inleds denna nya period som en period av reträtt. Denna reträtt tillkännagavs av oss – inte utan en allvarlig intern kamp – vid Kominterns tredje världskongress i mitten av 1921. Vi noterade att det första kraftfulla angreppet efter det imperialistiska kriget inte räckte för att bringa seger, eftersom det inte fanns något ledande parti som kunde säkerställa segern; och den sista stora händelsen under denna treårsperiod, marsrörelsen i Tyskland, signalerade den största faran: om rörelsen hade fortsatt på denna väg, hade den medfört risken att krossa de unga partierna i Kommunistiska internationalen. Tredje internationalen beordrade ett stopp och en reträtt från den direkta stridslinjen, där våra partier i Europa befann sig som en följd av efterkrigshändelserna. Därefter inleddes en era av kamp om inflytandet över massorna, en period av systematiskt, ihärdigt agitationsarbete under parollen proletär enhetsfront och senare enhetsfront mellan arbetare och bönder. Denna period varade i ungefär två år. Och under denna korta period tog en psykologi form som var anpassad till det lugnare tempot i agitations- och propagandarbetet. Revolutionära händelser verkade ha skjutits upp på obestämd tid till en ganska avlägsen framtid. Men just mot slutet av denna korta period skakades Europa återigen av en kraftig omvälvning, nämligen ockupationen av Ruhrområdet..

Vid första anblicken kan ockupationen av Ruhrområdet verka som en mindre händelse i ett blödande och sönderslitet Europa som just hade sett allt. Men till sin natur liknade ockupationen av Ruhrområdet en kort upprepning av det imperialistiska kriget. Tyskarna gjorde inget motstånd, för de hade ingenting att göra motstånd med, och fransmännen invaderade med vapen i hand det angränsande landet och erövrade en industriregion som utgjorde hjärtat av den tyska ekonomin. Som ett resultat av detta levde Tyskland och med det resten av Europa återigen i viss mån i en krigssituation. Tysklands ekonomi blev oorganiserad, och som ett resultat blev även den franska ekonomin oorganiserad. Det var som om historien hade beslutat att upprepa ett experiment. Efter att det imperialistiska kriget hade skakat om hela världen, fått de mest underutvecklade arbetarmassorna att resa sig, men inte lett dem till seger, efter detta, efter fem år, är det som om historien försökte göra ett nytt experiment, en sorts omprövning.

Jag ska ge er en kort sammanfattning av det imperialistiska kriget – så sa historien. Jag ska än en gång skaka om den redan skakade ekonomin i Europa i dess grundvalar och ge er, proletariatet, kommunistpartierna, en möjlighet att ta igen de möjligheter ni har förlorat under de senaste fem åren.

Vi såg hur situationen i Tyskland under 1923 plötsligt och drastiskt förändrades i revolutionär riktning. Det borgerliga samhället skakades i sina grundvalar. Stresemann, den borgerlige premiärministern, förklarade öppet att han ledde den sista borgerliga regeringen i Tyskland. Fascisterna sade: ”Låt kommunisterna ta makten, vår tur kommer senare.” Tysklands nationella och statliga liv spårade helt ur. Ni minns alla ödet för marken och den tyska ekonomin i sin helhet under den perioden. Det skedde en massiv tillströmning av massor till kommunistpartiet. Socialdemokratin, som idag är den huvudsakliga kraften bakom stagnationen i det gamla samhällets tjänst, var splittrad, försvagad och utan tro på sig själv. Arbetarna lämnade dess led. När man idag ser tillbaka på denna period, som omfattar hela 1923 och särskilt den senare delen av 1923, från juni och framåt, efter att det passiva motståndet hade upphört – när man ser tillbaka och betraktar hela den situation som då rådde i Tyskland, säger man till sig själv: Historien har aldrig skapat och kommer knappast någonsin att skapa mer gynnsamma förutsättningar för den proletära revolutionen och för maktövertagandet. Om vi gav våra unga marxistiska forskare i uppdrag att tänka ut en mer gynnsam situation för proletariatets maktövertagande, skulle de enligt min mening inte kunna göra det, förutsatt naturligtvis att de arbetar med faktiska och inte mytiska eller fantastiska uppgifter. Men en sak saknades. Det som saknades var den grad av härdning, den grad av vision, beslutsamhet och stridsförmåga som kommunistpartiet behövde för att säkerställa rätt tidpunkt för handling och seger. Och detta exempel ska gå på gång på gång lära oss alla – och i ännu högre grad våra ungdomar – att förstå rollen och betydelsen av ett korrekt ledarskap i kommunistpartiet, som historiskt sett är den sista faktorn i den proletära revolutionen, men inte den sista i betydelse.

Den tyska revolutionens sammanbrott inledde en ny era i Europas utveckling, och delvis i hela världen. Vi karakteriserade denna nya period som den period då de demokratiskt pacifistiska elementen i det borgerliga samhället kom till makten. I stället för fascisterna kom pacifister, demokrater, mensjeviker, radikaler och andra medelklasspartier. Hade revolutionen segrat i Tyskland skulle naturligtvis hela det historiska kapitel vi nu lever i ha fått ett helt annat innehåll. Även om det hade funnits en Herriot-regering i Frankrike, skulle Herriot i så fall själv ha haft en helt annan framtoning, och hans politiska livslängd skulle ha varit betydligt kortare, även om jag inte ens nu skulle garantera hans politiska livslängd. (*Applåder*) Detsamma gäller Macdonald och alla andra varianter av samma grundläggande demokratisk-pacifistiska art.

Fascism, demokrati, kerenskism

För att få en grundläggande förståelse för den förändring som har ägt rum måste man fråga sig: vad är fascism? Och vad är pacifistisk reformism, som ibland för enkelhetens skull kallas kerenskism? Jag har redan gett definitioner av dessa aktuella begrepp. Men jag upprepar dem igen, ty utan en korrekt förståelse av fascism och nyreformism kommer man oundvikligen att hamna i ett felaktigt politiskt perspektiv. Fascism kan ta olika former i olika länder; den kan variera i fråga om social sammansättning, men till sitt väsen är fascism den stridande gruppering av krafter som det hotade borgerliga samhället sätter i förgrunden för att slå tillbaka proletariatet under ett inbördeskrig. När den demokratiskt parlamentariska statsapparaten fastnar i sina egna interna motsättningar, när den borgerliga legaliteten hindrar bourgeoisin själv, sätter den sistnämnda igång de mest stridslystna elementen som står till dess förfogande, befriar dem från legalitetens bojor och tvingar dem att använda alla metoder av våld och terror. Detta är fascism. Fascismen är därför ett tillstånd av inbördeskrig från borgarklassens sida, precis som vi har grupperingen av krafter och organiseringen för ett väpnat uppror under inbördeskrigets epok från proletariatets sida. Vi säger alltså att fascismen inte kan representera ett långvarigt och så att säga ”normalt” tillstånd i det borgerliga samhället, precis som ett tillstånd av väpnat uppror inte kan vara ett konstant, normalt tillstånd för proletariatet.

Antingen leder upproret å ena sidan eller fascismen å andra sidan till proletariats nederlag, och i så fall återställer bourgeoisin gradvis sin "normala" statsapparat; eller så segrar proletariatet, och i så fall finns det inget utrymme kvar för fascismen, men av helt andra skäl. Det segrande proletariatet har, som vi vet av vår inte obetydliga erfarenhet, flera medel till sitt förfogande för att förhindra att fascismen blomstrar och än mer att den växer. (*Applåder*)

Följaktligen avgjordes ersättningen av det fascistiska kapitlet med kapitlet om normal borgerlig "ordning" av att proletariatets initiala attacker, både den första (1918–21) och den andra (1923), slogs tillbaka. Det borgerliga samhället har hållit stånd och återfått ett visst mått av självförtroende. Bourgeoisin känner sig inte så direkt hotad i dagens Europa att den beväpnar och sätter fascisterna i rörelse. Men den känner sig inte tillräckligt stark för att styra i eget namn. Det är därför mensjevismen är nödvändig i intervallet mellan de två akterna i det historiska dramat – den är nödvändig för att fylla den historiska pausen. Bourgeoisin behöver macdonaldismen i England; den behöver ett vänstersocialistiskt block i Frankrike ännu mer intensivt.

Men är det möjligt att betrakta Labourpartiets regering i England eller vänsterblocket i Frankrike som en *kerenskistisk* regim? Kerenskism är den beteckning vi villkorligt gav reformismens uppkomst för ungefär tre år sedan, när vi förväntade oss att de parlamentariska förskjutningarna åt vänster i Frankrike och England skulle sammanfalla med de revolutionära förändringarna i Tyskland. Detta skedde inte, till följd av den tyska revolutionens nederlag hösten förra året. När definitionen av kerenskism ibland upprepas även idag med hänvisning till Vänsterblocket eller macdonaldismen, så vittnar det om en bristande förståelse av situationen och utgör ett missbruk av vedertagen terminologi.

Vad är kerenskism? Det är en regim som uppstår när bourgeoisin redan har förlorat hoppet eller inte längre hoppas på att gå segrande ur ett öppet inbördeskrig och gör de mest extrema och riskabla eftergifterna, och överlämnar makten till extrema "vänsterelement" inom den borgerliga demokratin. Det är en regim som uppstår när förtrycksapparaten redan har fallit ur bourgeoisins händer eller är på väg att falla. Det är uppenbart att kerenskismen inte kan vara ett långvarigt tillstånd i samhället. Den måste avslutas antingen med kornilovismens (på europeiska språk – fascismens) seger eller med kommunisternas seger. Kerenskismen är en direkt förberedelse för oktober, även om oktober naturligtvis inte alltid och överallt behöver växa fram ur kerenskismen ... Är det tillåtet att kalla Macdonald-regimen eller den franska vänsterblocket för kerenskism i denna mening? Nej, det är inte tillåtet. Så ser situationen inte alls ut i England. Det engelska kommunistpartiets krafter är sådana att det omöjligt kan tala om något nära förestående maktövertagande. Och om så är fallet, finns det inte heller någon grund för kornilovismen. Med all sannolikhet kommer Macdonald denna gång att överlämna platsen till Tories, i enlighet med det parlamentariska systemets alla regler. I Frankrike är varken statsapparatens tillstånd eller kommunistpartiets krafter sådana att de förutsätter en direkt och snabb utveckling av vänsterblocket till en proletär revolution. Begreppet kerenskism är uppenbarligen inte tillämpligt här. Det måste ske en allvarlig vändning innan man kan tala om kerenskism. Och här står vi inför den fråga som nu är central, nämligen: vad är denna övergångsperiod av reformism? Vad vilar den på? Kan denna regim stabiliseras? Kan den bli ett " normalt " tillstånd under ett antal år, vilket naturligtvis skulle innebära en motsvarande uppskjutning av den proletära revolutionen? Detta är vår tids centrala fråga.

Som redan har sagts kan en sådan fråga inte lösas enbart på det subjektiva planet, det vill säga på vad vi önskar, på vår blotta beredvillighet att åstadkomma en förändring av situationen. Och här måste, som alltid, en objektiv analys, en redogörelse för det som är, för det som genomgår förändring, för det som håller på att bli, vara en förutsättning för våra handlingar. Låt oss försöka närma oss frågan just från denna aspekt.

Vad avgör ödet för den europeiska ”reformismen”

I de viktigaste länderna i Europa befinner sig reformisterna nu vid makten. Reformismen förutsätter vissa eftergifter från de besuttna klasserna gentemot de fattiga; den förutsätter vissa ”upppoffringar”, även om de är blygsamma, från bourgeoisin till förmån för proletariatet. Är det möjligt att tro och anta att det i dagens Europa, som är mycket fattigare än före kriget, finns en ekonomisk grund för någon form av omfattande eller djupgående sociala reformer? Det talas inte mycket om detta, i alla fall inte på kontinenten, inte ens av reformisterna själva. När man idag talar om ”sociala reformer” är det snarare från motsatt håll: att upphäva 8-timmarsdagen eller införa sådana ändringar som i praktiken skulle reducera den till noll, och så vidare. Men det finns en praktisk fråga som ligger ganska nära ”reformer” och som är en fråga om liv och död för arbetarna i Europa, först och främst arbetarna i Tyskland, delar av f.d. Österrike-Ungern, Polen och även Frankrike: frågan om att stabilisera valutan. En stabilisering av valutan – mark, krona, franc – innebär en stabilisering av lönerna och skyddar dem mot fruktansvärda nedgångar. Detta är den centrala frågan i livet för hela proletariatet på den europeiska kontinenten. Utan tvekan utgör de relativa, långt ifrån tillförlitliga och instabila framsteg som har uppnåtts i valutastabiliseringen några av de viktigaste grunderna för den nuvarande reformistiskt pacifistiska eran. Om marken i Tyskland skulle bryta samman och rasa, skulle den revolutionära situationen återupprättas i sin fulla omfattning. Och om den franska francen skulle fortsätta att hoppa nedför stegen steg för steg, som den gjorde för några månader sedan, skulle Herriot-regeringens öde bli ännu mer problematiskt och osäkert än det redan är.

Det är därför nödvändigt att först och främst formulera frågan om nyreformismen på följande sätt: På vilka grunder vilar förhoppningarna om att stärka den ekonomiska balansen, även om den är relativ och tillfällig,, särskilt när det gäller att stabilisera valutan och lönerna? Vilka är dessa grunder och hur djupgående är de?

När vi närmar oss denna fråga stöter vi på den centrala figuren i mänsklighetens moderna historia: Förenta staterna. Kamrater, den som i dag vill eller försöker diskutera Europas eller världsproletariatets öde utan att ta hänsyn till USA:s makt och betydelse, gör i viss mening en bedömning utan att rådfråga herren. För kapitalistvärldens herre – och låt oss förstå detta tydligt! – är New York, med Washington som dess utrikesdepartement. Vi ser detta i dag, om än bara i den plan som har utarbetats av experterna. Vi ser att Europa, som ännu igår var så mäktigt och så stolt över sin kultur och sitt historiska förflutna – vi ser att Europa, för att ta sig ur, för att på alla fyra krypa ut ur de fruktansvärda motsättningar och olyckor som Europa själv har drivit sig in i, är tvunget att bjuda in en general vid namn Dawes från andra sidan Atlanten, vars visdom är en okänd storhet. Han kan vara visare än Salomo, eller inte så vis. Ingen vet. (*Skratt*) Och så bjuder de in honom från Amerika och han sätter sig självsäkert vid bordet, och vissa säger att han till och med lägger fötterna på bordet. (*Skratt, applåder*) Och han utarbetar ett exakt recept på regler och datum för Europas återuppbyggnad. Och sedan lägger han fram denna tidtabell, som anger ankomst- och avgångstider för alla europeiska staters regeringståg, för respektive regeringar att följa. Och de kommer alla att acceptera den! Hughes, USA:s utrikesminister, gör en ”inofficiell” resa till Europa. Macdonald och Herriot har under tiden organiserat en superofficiell konferens. Men vi är tillräckligt bekanta med denna rutin, så vanlig, så diplomatisk och så sockersöt att man blir illamående. Bakom konferensens rygg, bakom kulisserna, och inte så långt bakom dem, för under gardinerna kan man lätt se ett par utmärkta, robusta amerikanska stövlar sticka ut, står herr Hughes som ställer krav och ger order. Varför order? För att han har makten att ge order. Vad består denna makt av? Av kapital. Av rikedom. Av oöverträffad ekonomisk makt.³

³ Den 22 juli, det vill säga alldeles nyligen, talade Hughes inför en samling engelska ministrar och jurister. Detta

Tidigare skedde utvecklingen i Europa och i hela världen i stort sett under Englands ledning. England var det första landet som i stor skala använde kol och järn, och tack vare detta tog landet under lång tid ledningen i världen. Med andra ord drog England politisk – och internationell – nytta av sin ekonomiska överlägsenhet. Landet styrde Europa, spelade ut ett land mot ett annat, beviljade lån, nekade lån, finansierade kampen mot den franska revolutionen osv. Och England styrde världen. USA är trots allt Englands äldsta dotter som har ärvt mycket från sin mor. Men den överlägsenhet som England hade under sin storhetstid över Europa och resten av världen är ingenting jämfört med USA:s överlägsenhet idag över hela världen, inklusive England – och detta, kamrater, är den centrala frågan i Europas och världens historia. Utan att förstå detta kan man inte förstå den moderna historiens öden, dess nästa kapitel. General Dawes dök inte upp av en slump från andra sidan havet, och det är inte heller en slump att vi alla är skyldiga att veta att han heter Dawes och har generalgrad. Han åtföljs av flera amerikanska bankirer. De bläddrar igenom de europeiska regeringarnas diplomatiska dokument och säger: Vi tillåter inte detta; detta är vad vi kräver. Varför? För att hela ersättningsstrukturen kommer att kollapsa om inte Amerika betalar den första delen, totalt ynka 800 miljoner guldmärk för att stabilisera den tyska valutan. För att det beror på Amerika om francen står eller faller; och det beror lite på Amerika om det brittiska pundet står eller faller – eller inte faller, utan bara fortsätter att fluktuera. (*Skratt.*) Ja, allt detta beror på Amerika. Och ni vet att marken, francen och det brittiska pundet spelar en viss roll i människors liv.

USA:s ”pacifistiska” imperialism

Amerikas fullständiga inträde på den aktiva imperialistiska världspolitiska banan går inte att datera till igår. Om vi försöker fastställa datumet kan vi säga att den avgörande vändpunkten i USA:s politik sammanfaller ungefär med sekelskiftet. Det spansk-amerikanska kriget inträffade 1898 när Amerika erövrade Kuba och därmed säkrade sig nyckeln till Panama och därmed tillträde till Stilla havet, Kina och den asiatiska kontinenten. År 1900, 1800-talets sista år, översteg exporten av amerikanska industriprodukter för första gången i USA:s historia importen av industriprodukter. Detta gjorde redan Amerika, så att säga, bokföringsmässigt till ett land med en aktiv världspolitik. År 1901 eller 1902 säkrade Amerika provinsen Panama i Republiken Colombia. I dessa frågor har Amerika en egen politik som tillämpades på Hawaiiöarna och, tror jag, i Samoa, men i alla fall tillämpades den i Panama och tillämpas nu i Mexiko. När den transatlantiska republiken finner det nödvändigt att besätta utländskt territorium, underkuva det eller sluta något slavavtal, iscensätter den en liten inhemsk revolution och dyker sedan upp på scenen för att stifta fred och kväsa revolutionen – precis på samma sätt som general Dawes nu har dykt upp för att lugna och återställa freden i Europa, som har förstörts av ett krig som förts med hjälp av just detta Amerika. På detta sätt säkrade USA

tal var enligt Hughes inte officiellt. Inte ens en ”skugga” av det. Talaren hänvisade ironiskt (hans ironi liknade starkt sulan på amerikanska stövlar) till européer som reser till Amerika för att föreläsa, undervisa och vinna amerikanernas sympati och framför allt deras hjälp. Och sedan fortsatte Hughes med att ”föreläsa” och ”undervisa” européerna om hur de kunde få USA:s samarbete och hjälp. ”Den västra halvklotet (Nord- och Sydamerika) är, glädjande nog, en förebild för fred.” De, amerikanerna, märk väl, har lyckats där Europa har misslyckats. ”Våra relationer med Kanada är en förebild för fred ... Vi vet nästan lika säkert som att planeterna rör sig längs sina banor att vi kommer att bevara freden (med Kanada).” Med andra ord, om ni briter någonsin skulle vara så oförsiktiga att ni går i krig mot oss, bör ni veta att er koloni Kanada kommer att stå på vår sida mot er. ”Ni har Dawes-planen ...” och ni måste acceptera den. För om ni inte lyckas tillfredsställa de amerikanska investerarna kommer alla era diskussioner att vara förgäves. ”Min tilltro till att vi kommer att hitta en lösning på alla befintliga svårigheter bygger på det faktum att ett misslyckande skulle leda till kaos.” Det vill säga, om ni gör motstånd, kommer vi att lämna er åt ert öde och Europa kommer att gå under utan vår hjälp. ”Ni kan räkna med ...” ”Ni måste ...” ”Ni får inte ...” Det är tonen i talet som hölls inför en församling som inkluderade den brittiska tronföljaren och Hans majestäts ministrar. Hela det officiella England svarade med att gnissla tänderna åt detta tal, som på ett mycket slående sätt uttrycker relationerna mellan Amerika och Europa. Men som alla vet är att gnissla tänderna det svagaste av alla medel i en kamp – *Leon Trotskij*.

Panama 1902 och började gräva kanalen. År 1914 var den inte riktigt färdiggrävd, och 1920 öppnade den då fullt färdigställda Panamakanalen det största kapitlet, i ordets fulla bemärkelse, i Amerikas och hela jordklotets historia. USA har på ett drastiskt sätt korrigerat geografien i den amerikanska imperialismens intresse och syfte. Vi har ingen karta framför oss, men ni kan föreställa er en. Som ni vet är industrin i USA koncentrerad till den östra delen, på Atlantkusten. Landets västra del är till övervägande delen jordbruksdominerad. Hela USA:s dragningskraft, eller rättare sagt dess huvudsakliga dragningskraft, ligger i riktning mot Kina med dess 400 miljoner invånare och landets otaliga, utforskade och gränslösa resurser. Genom Panamakanalen har den amerikanska industrin öppnat en vattenväg för sig själv från öst till väst, vilket har förkortat avstånden med flera tusen mil. Dessa datum – 1898, 1900, 1914 och 1920 – är de datum som markerar USA:s öppna inträde på världsbanditernas motorväg, dvs. imperialismens väg. Den avgörande vägvisaren längs denna väg var kriget. Som ni minns ingrep USA i kriget mot slutet. Under tre år deltog USA inte i striderna. Mer än så, två månader innan USA ingrep i kriget meddelade Wilson att det inte kunde bli tal om amerikansk deltagande i den blodiga striden mellan Europas galningar. Fram till ett visst ögonblick nöjde sig USA med att rationellt omsätta de europeiska ”galningarnas” blod i dollar. Men i det ögonblick då rädslan uppstod för att kriget skulle sluta med seger för Tyskland, den farligaste framtida rivalen, ingrep USA aktivt. Detta avgjorde utgången av kampen.

Och det anmärkningsvärda är att medan Amerika girigt matade kriget med sin industri och girigt ingrep för att hjälpa till att krossa en trolig och farlig konkurrent, har det ändå behållit sitt rykte som pacifistiskt. Detta är en av de mest intressanta paradoxerna, ett av historiens mest märkliga skämt – skämt som vi inte fann och inte finner särskilt roliga. Den amerikanska imperialismen är i grunden hänsynslöst grov, rovgirig i ordets fulla bemärkelse och kriminell. Men tack vare de särskilda förhållandena i den amerikanska utvecklingen har den möjlighet att klä sig i pacifismens toga. Detta görs inte alls på samma sätt som bland de imperialistiska *uppkomlingarna* i den gamla världen, där allt förblir transparent. I USA:s fall verkar dock dess bourgeoisie och regering, tack vare de speciella förhållandena i Amerikas utveckling, ha limmat fast denna pacifistiska mask så hårt på det imperialistiska ansiktet att den inte går att riva bort. (*Skratt*) Detta var inte en slump. Geografien hjälpte till. Historien hjälpte till. USA klarade sig utan en landbaserad armé. Varför? För att det är så svårt att nå. Till höger finns Atlanten och till vänster Stilla havet (till och med havet är pacifistiskt!) – hur kan man nå det? England är en ö, och detta är en av de grundläggande orsakerna till dess särdrag och samtidigt en av Englands grundläggande fördelar. USA representerar på samma sätt en gigantisk ö i förhållande till den gamla världens gruppering på planeten. England barrikerar sig med sin flotta. Men om den engelska flottans linje bryts ligger de brittiska öarna försvarslösa, de kan skäras itu med en kavallerisabel, så smal är denna landremsa. Men försök att skära igenom Amerika, genom USA! Detta är en ö som samtidigt har alla Rysslands fördelar – dess vidsträckta ytor. Tack vare sina kolossala avstånd skulle USA, även utan flotta, vara nästan osårbart för Europa eller Japan. Här ligger den grundläggande geografiska orsaken till den pacifistiska mask som har blivit ett andra ansikte. I själva verket skapar Amerika, till skillnad från Europa och alla andra, ingen armé ... Och om Amerika ändå åtar sig att skapa en armé, är det bara för att det tvingas göra det. Vem tvingade det? Barbarerna gjorde det, kejsaren, de tyska imperialisterna, människor som inte var uppfostrade i presbyterianernas eller kväkarnas dygder. En annan orsak till den pacifistiska dygden måste, som jag sa, sökas i historien. USA kom sent in på världsscenen, efter att hela världen redan hade erövrats och delats upp. USA:s imperialistiska framsteg fortskrider därför under parollen ”frihet på haven”, ”öppna dörrar” och så vidare. När Amerika tvingas att begå öppna militära brott faller därför ansvaret – i USA:s befolknings ögon och i viss mån i hela mänsklighetens ögon – på alla andra medborgare på planeten, men inte på USA självt.

Wilson hjälpte till att knäcka Tyskland och dök, som ni minns, sedan upp i Europa utrustad från topp till tå med sina fjorton punkter som lovade universellt välstånd och fred, nationernas rätt till självbestämmande, straff för brottslingar som kejsaren och belöningar till alla dygdiga människor, etc. Wilsons evangelium! Vi minns det alla fortfarande. Och hela den europeiska medelklassen, och i stort sett även arbetarna – hela den europeiska arbetarklassen och medelklassen, dvs. det arbetar-mensjektiviska Europa, levde i många långa månader på Wilsons evangelium. Denna provinsiella professor, som kallats att representera den amerikanska kapitalismen och som var blodig upp till knäna och armbågarna – för han hade ju trots allt uppviglat till det europeiska blodbadet – framträdde i Europa som pacifismens och fredens apostel. Och alla sa: Wilson kommer att skapa fred; Wilson kommer att återuppbygga Europa. Wilson lyckades dock inte åstadkomma det som Dawes, åtföljd av en svit bankirer, nu kommer för att åstadkomma; och Wilson vände Europa ryggen och återvände till Amerika. Och stora var de demokratiska pacifisternas och socialdemokraternas klagorop och klagomål över den europeiska bourgeoisins vansinne, som vägrade att komma överens med Wilson och hindrade honom från att uppnå fred i europeiska angelägenheter.

Wilson ersattes. Republikanerna kom till makten. I Amerika följde en kommersiell och industriell boom som nästan uteslutande baserades på den inre marknaden, dvs. på en tillfällig jämvikt mellan industri och jordbruk, mellan öst och väst. Denna boom varade inte länge, ungefär två år. Förra året avtog uppgången och en instabil situation uppstod, men under våren i år blev många tydliga tecken på en kommersiell och industriell kris uppenbara, vilket drabbade jordbrukssektorerna i USA hårt. Och som alltid gav krisen en ny snabb impuls till imperialismen. Som ett resultat skickade det amerikanska finanskapitalet sina representanter till Europa för att avsluta det arbete som inleddes så gediget med det imperialistiska kriget och fortsatte med Versaillesfreden, dvs. arbetet med att ekonomiskt förnedra och förslava Europa..

Planen – att sätta Europa på ransonering

”Vad vill den amerikanska kapitalismen? Vad strävar den efter?” Den strävar, sägs det, efter stabilitet; den vill återupprätta den europeiska marknaden; den vill göra Europa solvent. Hur? Med vilka åtgärder? Och i vilken utsträckning? När allt kommer omkring är den amerikanska kapitalismen tvungen att inte göra Europa konkurrenskraftigt; den kan inte tillåta England, och än mindre Tyskland och Frankrike, särskilt Tyskland, att återta sina världsmarknader, eftersom den amerikanska kapitalismen är blockerad, eftersom den nu är en exporterande kapitalism – som exporterar både varor och kapital. Den amerikanska kapitalismen strävar efter världsherravälde; den vill upprätta en amerikansk imperialistisk diktatur över vår planet. Det är vad den vill. Vad kommer den att göra med Europa? Den måste, säger man, pacificera Europa. Hur? Under sitt herravälde. Och vad innebär det? Det innebär att Europa kommer att få resa sig igen, men inom förutbestämda gränser, med vissa begränsade delar av världsmarknaden tilldelade sig. Den amerikanska kapitalismen utfärdar nu order och ger instruktioner till sina diplomater. På exakt samma sätt förbereder den sig och är redo att utfärda instruktioner till europeiska banker och trustbolag, till den europeiska bourgeoisin som helhet ... Detta är dess mål. Den kommer att dela upp marknaderna; den kommer att reglera de europeiska finansierarnas och industriägarnas verksamhet. Om vi vill ge ett tydligt och precist svar på frågan om vad den amerikanska imperialismen vill, måste vi säga: Den vill sätta det kapitalistiska Europa på ransonering.

Det innebär att den kommer att specificera exakt hur många ton, liter och kilo och exakt vilka material Europa har rätt att köpa och sälja. I teserna från Kominterns tredje världskongress skrev vi att Europa håller på att balkaniseras. För närvarande förstärks denna trend ytterligare. Staterna på Balkanhalvön har alltid haft en beskyddare, antingen i form av det tsaristiska Ryssland eller Österrike-Ungern. Hela deras politiska liv, de regerande partiernas tronföljd

och till och med hur dynastier avlöste varandra (Serbien), hängde på de mäktiga beskyddarnas vilja. Idag befinner sig det balkaniserade Europa i samma situation gentemot USA och delvis Storbritannien. I takt med att motsättningarna mellan dem utvecklas kommer de europeiska regeringarna att skrapa fötterna i väntrummen i Washington och London; hur partierna och regeringarna byts ut kommer i sista hand att bestämmas av den amerikanska kapitalismens vilja, som ger Europa order om hur mycket det ska äta och dricka ...

Ransonerings är, som vi vet av egen erfarenhet, inte alltid trevliga, särskilt eftersom denna amerikanska och strikt standardiserade ransonerings inte bara erbjuds de europeiska folken utan också deras härskande klasser, som har vant sig vid bekvämligheter. Detta gäller i slutändan inte bara Tyskland och Frankrike utan också England. Ja, även England måste försiktigt förbereda sig på samma öde. Visst hör vi ofta idag att Amerika marscherar hand i hand med England och att ett anglosaxisk block har bildats. Det finns ofta hänvisningar till anglosaxiskt kapital, anglosaxisk politik. Det sägs att den grundläggande världsantagonismen ligger i fientligheten mellan Amerika och Japan. Men så talar de som inte förstår situationen. Den grundläggande motsättningen i världen går längs linjen mellan amerikanska och brittiska intressen. Och med tiden kommer detta att bli allt tydligare.

USA och den europeiska socialdemokratin

Innan jag går vidare till denna mycket viktiga fråga vill jag dock analysera den plats som den amerikanska kapitalismen tilldelar europeiska radikaler och mensjeviker, den europeiska socialdemokratin – samma Europa som nu står inför att bli ransonerat. Socialdemokratin har fått i uppdrag – och jag säger detta inte alls i polemiskt syfte – att ge politiskt stöd till den amerikanska kapitalismen i att sätta Europa på ransonerings. Vad gör socialdemokratin i Tyskland och Frankrike egentligen just nu? Vad gör socialisterna i hela Europa? Låt oss studera detta noggrant och fundera över det.

De utbildar sig nu och försöker ingjuta den amerikanska religionen i arbetarmassorna. Det betyder inte att de alla har blivit presbyterianer eller kväkare. Men det betyder att de skapar en ny politisk religion av amerikanismen och av den amerikanska kapitalismens roll i Europa. De lär eller försöker lära de arbetande massorna att Europa inte kan bevara sig själv utan den amerikanska kapitalismens fredsstiftande roll och dess lån. De leder oppositionen mot sin egen bourgeoisie, som till exempel de tyska socialpatrioterna gör – en opposition inte utifrån den proletära revolutionen, inte ens utifrån någon sorts reformer, utan utifrån att avslöja den tyska bourgeoisin som omåttlig, girig, chauvinistisk och oförmögen att nå en överenskommelse med den humana, demokratiska, pacifistiska kapitalismen i Amerika. Detta är nu den centrala frågan i det politiska livet i Europa, och särskilt i Tyskland. Med andra ord blir den europeiska socialdemokratin inför våra ögon den amerikanska kapitalismens politiska organ. Är denna utveckling förväntad eller oväntad? Om vi minns – och det är knappast något som kräver eftertanke – att socialdemokratin är bourgeoisins organ, blir det tydligt att socialdemokratin, enligt logiken i sin politiska degeneration, är dömd att bli organ för den starkaste och mäktigaste bourgeoisin, bourgeoisiernas bourgeoisie. Detta är den amerikanska bourgeoisin. I den mån den amerikanska kapitalismen åtar sig uppgiften att ”förena” Europa, ”pacificera” Europa och ”utbilda” Europa i hur man hanterar frågor om reparationsbetalningar, krigsskadestånd och så vidare, och i den mån pengarna finns i händerna på den amerikanska bourgeoisin, i den mån överförs hela den tyska socialdemokratins beroende av den tyska bourgeoisin och den franska socialdemokratins beroende av den egna bourgeoisin i Frankrike gradvis till den högste herren. Ja, en stor herre har kommit till Europa, den amerikanska kapitalismen. Och det är bara naturligt att socialdemokratin intar en politiskt beroende ståndpunkt gentemot herren över sina herrar. Detta är det grundläggande faktum för att förstå den andra internationalens nuvarande tillstånd och politik. De som inte förstår detta tydligt kommer inte att

förstå dagens och morgondagens händelser och kommer att fortsätta glida på ytan och leva på generaliteter.

Mer än så: en tjänst förtjänar en annan! Socialdemokratin bereder marken för den amerikanska kapitalismen; den springer före vagnen, talar om den amerikanska kapitalismens välgörande roll, sopar vägen, städar bort skräpet, skänker välsignelser. Det är inte något oviktigt arbete! Imperialismen är van vid att skicka missionärer i förväg. Vildarna i kolonierna sköt vanligtvis prästen och åt ibland upp honom. Sedan skickades krigaren för att hämnas den helige, och tätt i hämlarna på krigaren kom köpmannen och administratören. För att kolonisera Europa, för att omvandla det till ett amerikanskt herravälde av ett nytt slag, behöver den amerikanska kapitalismen inte skicka präster – missionärer – till Europa. På plats, på den europeiska kontinenten, finns det ett politiskt parti vars hela uppgift består i att förkunna för folken evangeliet enligt Woodrow Wilson, evangeliet enligt Calvin Coolidge, de heliga skrifterna från New York- och Chicago-börserna. Detta är precis den uppgift som dagens mensjevism har. Men jag upprepar, en tjänst förtjänar en annan! Mensjevikerna vinner inte lite på detta. Faktum är att den tyska socialdemokratin för inte så länge sedan var tvungen att ta på sig det direkta väpnade försvaret av sin egen bourgeoisie, samma bourgeoisie som marscherade sida vid sida med fascisterna. Noske är trots allt den figur som symboliserar den tyska socialdemokratin efterkrigspolitik. Och idag? Idag har den en annan roll. Idag tillåter sig den tyska socialdemokratin lyxen att vara i opposition. Den kritiserar sin egen bourgeoisie och håller därmed ett visst avstånd mellan sig själv och kapitalismens partier. Hur kritiserar den sin egen bourgeoisie? Den säger: Ni är självupptagna, tråkiga, listiga, men här finns en bourgeoisie på andra sidan Atlanten som för det första är rik och mäktig, för det andra är human, reformistisk och pacifistisk, och den har återigen kommit till oss och vill ge 800 miljoner mark kontant för att återställa valutan. Och det låter mycket bra i Tyskland – guldmärken! Men ni, den tyska bourgeoisin, är upproriska. Efter att ni har dragit vårt kära fosterland upp till öronen i fattigdomens träsk, hur vågar ni vara så envisa inför den amerikanska bourgeoisin? Vi ska avslöja er skoningslöst inför de tyska folkmassorna! Detta sägs nästan i tonen av en revolutionär tribun ... till försvar för den amerikanska bourgeoisin. (*Applåder*) Detta är paradoxen med det tyska socialdemokratiska partiet..

Samma sak gäller Frankrike. I linje med den politiska situationen i Frankrike och i överensstämmelse med den mer respektabla anseendet hos den franska francen, sker naturligtvis allt i detta land i smyg och i dämpade toner. Men i grund och botten görs samma sak även där. Partiet som tillhör Léon Blum, Renaudel och Jean Longuet bär det fulla ansvaret för Versaillesfreden och för ockupationen av Ruhr-området. Som vi alla vet är det ju redan idag obestridligt att Herriots regering, med stöd av socialisterna, står för att ockupationen av Ruhrområdet ska fortsätta. Men nu kan de franska socialisterna säga till sin allierade Herriot: ”Amerikanerna kräver att ni lämnar Ruhrområdet på sådana och sådana villkor; gör det ... Vi kräver det också nu”

De kräver det inte tack vare det franska proletariats vilja och styrka, utan i syfte att underkasta den franska bourgeoisin den amerikanska bourgeoisins vilja. Man bör inte glömma att den franska bourgeoisin är skyldig den amerikanska bourgeoisin 3 700 miljoner dollar. Det betyder något! Amerika kan när som helst störta den franska francen. Naturligtvis kommer den amerikanska bourgeoisin inte att inkräkta på francen. Åh nej! Den amerikanska bourgeoisin har ju kommit till Europa för att återställa ordningen, inte för att orsaka förödelse. Den kommer inte att göra intrång ... men den kan göra intrång, om den så önskar. Allt ligger i dess händer. Av denna anledning, mot bakgrund av denna skuld på nästan 4 miljarder dollar, låter argumenten från Renaudel, Blum och andra ganska övertygande i den franska bourgeoisins öron. Samtidigt kan socialdemokratin i Tyskland, Frankrike och andra länder motsätta sig sin

egen bourgeoisie, föra en ”oppositionell” politik i vissa konkreta frågor och därigenom återvinna förtroendet hos en viss del av arbetarklassen.

Och det är inte allt. Vissa möjligheter till gemensamma ”aktioner” öppnas för mensjevnikpartierna i olika europeiska länder. Europas socialdemokrati utgör redan en ganska harmonisk kör. I vissa avseenden är detta ett nytt faktum. Under tio år – sedan imperialistkrigets början – har den inte haft någon möjlighet att uppträda som en gemensam front. Nu finns denna möjlighet, och mensjevnikerna har nu trätt fram som en solid kör som stöder Amerika, stöder dess program, dess krav, dess pacifism, dess stora mission. Och här kommer vi till frågan om Andra internationalen i Europa.

Här finns nyckeln och förklaringen till vissa livstecken i denna halvdöda organisation. Andra internationalen, och även Amsterdams fackföreningsinternationella, håller på att återuppstås. Naturligtvis inte i samma form som före kriget. Det förflutna kan inte återuppstå; den gamla styrkan är borta för alltid. Kommunistiska internationalen kan inte utplånas. Det är inte heller möjligt att utplåna det imperialistiska kriget som allvarligt skadade andra internationalens ryggrad, och det på flera ställen. Detta är ett grundläggande faktum. Det går inte att reparera. Trots detta försöker de, med denna skadade ryggrad, resa sig med hjälp av amerikanska kryckor och räta upp sig så gott de kan. Den förändring som äger rum måste bedömas i sin fulla omfattning, kamrater. Under det imperialistiska kriget förblev den tyska socialdemokratin mycket nära och helt öppet knuten till sin egen bourgeoisie, sin egen militära maskin. Den franska socialdemokratin – till sin egen. Vilken sorts internationell organisation kunde det finnas så länge de brutalt bekämpade varandra, anklagade varandra, förtalade varandra? Det fanns ingen möjlighet att upprätthålla en mask av internationalism, eller ens en skugga av den. Under den tid då fredsavtalet utarbetades rådde samma situation. Versaillesfördraget var helt enkelt ett diplomatiskt dokument som beseglade resultatet av det imperialistiska kriget.

Var fanns utrymme för solidaritet? Situationen förblev i stort sett densamma under ockupationen av Ruhrområdet. Men nu kommer den stora amerikanska kapitalismen till Europa och säger: Här är en plan för er, herrar mensjeviker!

Och socialdemokratin accepterar detta program som grund för hela sin verksamhet. Detta nya program förenar socialdemokratin i Frankrike, Tyskland, England, Holland och Schweiz. Varje schweizisk medborgare hoppas ju att Schweiz ska sälja fler klockor när amerikanerna återställt ordning och lugn i Europa. Hela medelklassen, som uttrycker sig tydligast genom socialdemokratin, finner likaså andlig enighet i det amerikanska programmet. Kort sagt, Andra internationalen har nu ett enhetsprogram: det kom från general Dawes i Washington. (*Applåder*)

Återigen ser vi samma paradox: när den amerikanska kapitalismen ger sig in på ett regelrätt banditvälde, kan den fullt ut träda fram i rollen som organisatör och fredsmäklare, som ett slags humanistisk, historisk princip. Och i förbigående skapar den en plattform för socialdemokratin, som är långt överlägsen dennas nationalistiska plattform från igår. Den inhemska bourgeoisin råkar befinna sig på plats; man kan granska den som om den satt i ens handflata, medan den amerikanska kapitalismen är långt borta; dess handlingar är inte tydligt observerbara, och dessa handlingar är, som alla vet, inte alltid oklanderliga; och dessutom finns det makten – och detta är det viktigaste – det finns den kolossala, otroliga rikedom, utan motstycke i historien, som så imponerar på den genomsnittlige medborgaren och socialdemokraten.

Låt mig tillägga att jag under det senaste året, i tjänsten, har varit tvungen att delta i diskussioner med flera amerikanska senatorer, både republikaner och demokrater. Till utseendet är de helt igenom provinsiala. Jag är inte säker på att de är väl förtrogna med Europas geografi. Det är svårt att säga. Men av hövlighet kan vi låta dem vara det. När de

diskuterar politik uttrycker de sig på följande sätt: ”Jag sa till Poincaré”, ”Jag sa till Curzon”, ”Jag förklarade för Mussolini ...” De känner sig som ledare och härskare i Europa. Denna nyrike tillverkare av kondenserad mjölk ... (*Skratt*) Kondenserad mjölk, kamrater, är inte alls sämre än andra produkter. Jag har en betydande sympati för kondenserad mjölk här ... Denna rika livsmedelsförpackare från Chicago eller någon annanstans hänvisar med ren nedlåtande överlägsenhet till de framstående borgerliga politikerna i Europa. Han förväntar sig att vara herre; han känner sig redan som herre. Och det är just av denna anledning som vissa beräkningar från den engelska bourgeoisin för att behålla sin ledande roll kommer att visa sig vara felaktiga. Jag lovade att ta itu med detta, och det ska jag nu göra.

Förenta staterna och Storbritannien

Den grundläggande globala antagonismen uppstår längs linjen för intressekonflikten mellan Förenta staterna och England. Varför? Eftersom England fortfarande är det rikaste och mäktigaste landet, näst efter Förenta staterna. Det är Amerikas främsta rival, det största hindret på dess väg. Om England skulle pressas, undermineras eller, ännu mer, krossas, vad skulle då återstå?⁴ Förenta staterna kommer naturligtvis lätt att göra sig av med Japan. Amerika har alla trumfkort på hand: finanser, järn och olja, politiska fördelar i relationerna med Kina, som ju trots allt ”befrias” från Japan. Amerika befriar alltid någon, det är deras yrke. (*Skratt; applåder*) Den huvudsakliga antagonismen finns mellan USA och England. Den växer och närmar sig alltmer. Den engelska bourgeoisin har inte mått så bra sedan de första åren efter Versailles. De känner till värdet av klingande mynt; de har stor erfarenhet av detta. Och de kan inte ha undgått att märka att dollarn nu väger tyngre än det brittiska pundet. De vet att denna övervikt oundvikligen kommer att få sitt uttryck i politiken. Den engelska bourgeoisin har fullständigt visat det brittiska pundets makt i internationell politik, och nu känner den att dollarns era gryr. Den söker tröst och försöker trösta sig med illusioner. De mest seriösa engelska tidningarna skriver: ”Ja, amerikanerna är mycket rika, men i slutändan förblir de provinsiella. De känner inte till världspolitikens vägar. Vi engelsmän har mycket mer erfarenhet. Amerikanerna behöver våra råd och vårt ledarskap. Och vi engelsmän kommer att vägleda våra provinsiella släktingar, som plötsligt blivit så rika, på världspolitikens vägar; och naturligtvis kommer vi att behålla vår motsvarande position, samtidigt som vi tar ut en avgift för det.”

Det finns naturligtvis en gnutta sanning i detta. Jag har redan nämnt mina tvivel om senatorernas kunskaper i europeisk geografi. Jag är uppriktigt osäker på detta. Men för att göra stora saker i Europa skadar det inte att ha kunskaper i europeisk geografi. Men hur svårt är det för en besutten klass att lära sig vetenskaperna? Vi vet att det inte alls är svårt för bourgeoisin, som snabbt blivit rik, att lära sig vetenskaperna. Familjerna Morozov och Mamontov (rika köpmannafamiljer i Ryssland vars grundare var bönder) bar bastkor, men deras söner är påfallande lika de ärftliga adelsmännen. Det är den förtryckta klassen, proletariatet, som har

⁴ I det *manifest* (på krigets tioårsdagen) som jag har skrivit på uppdrag av den femte världskongressen uttrycks denna tanke på följande sätt:

”Den skarpaste motsättningen i världen fortskrider långsamt men envist längs linjen för intressekonflikten mellan det brittiska imperiet och Förenta staterna. Under de senaste två åren kunde det ha verkat som om dessa två jättar hade nått en fast överenskommelse. Men denna stabilitet kommer att bestå endast så länge den nord-amerikanska republikens ekonomiska uppgång fortsätter att utvecklas främst på grundval av dess inhemska marknad. I dag är denna utveckling uppenbarligen på väg att avslutas. Jordbrukskrisen, som är en följd av Europas ruin, har redan kommit som ett förebud om den förestående handels- och industrikrisen. Amerikas produktivkrafter måste söka allt bredare avvätningsmöjligheter på världsmarknaden. USA:s utrikeshandel kan i första hand bara utvecklas på bekostnad av Storbritanniens handel; den amerikanska handelsflottan och marinen kan bara växa på bekostnad av den brittiska flottan och marinen. Perioden av angloamerikanska avtal måste vika plats för en allt hårdare kamp, som i sin tur signalerar hotet om krig i en skala som aldrig tidigare skådats.” – *Leo Trotskij*

svårt att resa sig, utvecklas och erövra alla kulturens element. Men för en besutten klass, särskilt en så fabulöst rik klass som den amerikanska bourgeoisin, är detta inte alls svårt. De kommer att hitta, utbilda eller köpa specialister inom alla områden. Amerikanerna har just börjat inse sin betydelse i världen, men är ännu inte helt medveten om den. Deras amerikanska "medvetande" ligger fortfarande efter hans amerikanska och globala "varande". Man får inte närma sig frågan utifrån ett tvärsnitt av dagens situation, utan i sitt rätta perspektiv. Och detta perspektiv handlar inte om många långa decennier, utan snarare om några få korta år.

Detta babyloniska torn av amerikansk ekonomisk makt måste finna sitt uttryck i allt, och den uttrycker sig redan, men ännu inte fullt ut. Inom världspolitiken har det kapitalistiska Europa nu till sitt förfogande arvet från sin tidigare ekonomiska makt, sitt gamla internationella inflytande som inte längre motsvarar dagens materiella förhållanden. Amerika har ännu inte lärt sig att förverkliga sin makt i livet. Det är sant. Men det lär sig snabbt, på Europas bekostnad. Amerika behöver fortfarande England som vägvisare på världspolitikens vägar. Men inte länge till. Vi vet hur snabbt en besutten klass under sin uppgång förändrar sin karaktär, sitt utseende och sina arbetsmetoder. Ta till exempel den tyska bourgeoisin. Är det så länge sedan tyskarna betraktades som blyga, blåögda drömmare, ett folk av "poeter och tänkare"? Några decennier av kapitalistisk utveckling förvandlade den tyska bourgeoisin till den mest aggressiva, bepansrade imperialistiska klassen. Det är sant att uppgörelsen kom mycket snabbt. Och den tyska bourgeoisins karaktär genomgick återigen en förändring. Idag, på den europeiska arenan, införlivar de snabbt alla seder och bruk hos slagna ynkryggar. Den engelska bourgeoisin är mer seriös. Deras karaktär har formats under århundraden. Klassens självkänsla har trängt in i deras blod och märg, deras nerver och ben. Det kommer att bli mycket svårare att slå ut självförtroendet hos världens härskare. Men amerikanerna kommer att slå ut det ändå, när de på allvar sätter igång.

Förgäves tröstar den brittiska bourgeoisin sig med att den kommer att fungera som vägvisare för den oerfarna amerikanen. Ja, det kommer att bli en övergångsperiod. Men den springande punkten är inte diplomatiska ledarskapsvanor, utan faktisk makt, befintligt kapital och industri. Och om vi ser till dess ekonomi, från havre till stora slagskepp av senaste typen, intar USA första platsen. De producerar hälften till två tredjedelar av alla livsnödvändigheter som hela mänskligheten producerar. USA står för två tredjedelar av världspröduktionen av olja, som nu spelar en så exceptionell militär och industriell roll, och 1923 hade den till och med nått cirka 72 procent. Visst klagar de mycket över hotet om att deras oljetillgångar ska ta slut. Under de första efterkrigsåren trodde jag, jag erkänner det, att dessa klagomål bara var en from täckmantel för kommande intrång på utländsk olja. Men geologer bekräftar faktiskt att den amerikanska oljan, med den nuvarande förbrukningstakten, enligt vissa kommer att räcka i 25 år, enligt andra i 40 år. Men om 25 till 40 år kommer Amerika med sin industri och flotta att kunna ta oljan från alla andra tio gånger om. (*Skratt*) Det finns knappast något behov för oss, kamrater, att ligga sömnlösa över detta. (*Applåder*)

USA:s ställning i världen uttrycks i siffror som är obestriddliga. Låt mig nämna några av de viktigaste. USA producerar en fjärdedel av världens spannmålsskörd, mer än en tredjedel av havre, ungefär tre fjärdedelar av världens majsskörd, hälften av världens målproduktion, ungefär hälften av världens järnmalm och ungefär 60 procent av dess råjärn, 60 procent av stålet, 60 procent av kopparn och 47 procent av zinken. Amerikanska järnvägar utgör 36 procent av världens järnvägsnät; dess handelsflotta, som praktiskt taget var obefintlig före kriget, utgör nu mer än 25 procent av världens tonnage; och slutligen uppgår antalet bilar som är i bruk i den transatlantiska republiken till 84,4 procent av världens totala antal! Även om USA har en relativt blygsam andel av guldproduktionen (14 procent) har landet tack vare sin gynnsamma handelsbalans samlat 44,2 procent av världens guldreserver i sina valv. USA:s nationalinkomst är två och en halv gånger större än England, Frankrike, Tyskland och Japans

sammanlagda nationalinkomster. Dessa siffror avgör allt. De kommer att bana väg för sig själva på land, till sjöss och i luften.

Vad innebär dessa siffror för Storbritannien? Inget gott. De betyder en sak: England kommer inte att undgå det öde som drabbar kapitalistiska länder. Amerika kommer att sätta landet på ransonering. Oavsett om lord Curzon gillar det eller inte, kommer han att tvingas acceptera ransoneringssystemet. Detta är vårt ”ultimatistiska” budskap till honom härifrån. Men vi måste också tillägga: När Englands position blir sådan att landet tvingas acceptera ransoneringssystemet öppet, kommer detta inte att genomföras direkt av lord Curzon – han är inte lämplig, han är för besvärlig. Nej, detta kommer att anförtros en Macdonald. (*Applåder*) Den engelska bourgeoisins politiker har inte tillräckligt med självkänsla för att acceptera att världens största imperium överförs till de magra grunderna för amerikanska ransoner. Här kommer det att krävas Macdonalds, Hendersons och fabianernas välvilliga vältalighet för att utöva påtryckningar på den engelska bourgeoisin och övertyga de engelska arbetarna: ”Ska vi då verkligen gå i krig med Amerika? Nej, vi står för fred, för överenskommelser.” Och vad innebär en överenskommelse med Uncle Sam? De ovanstående siffrorna talar tillräckligt tydligt om detta. Acceptera ransoner. Det är den enda överenskommelsen för er, det finns ingen annan. Om ni vägrar, gör er redo för krig.

England har hittills dragit sig tillbaka steg för steg inför Amerika. Vi har det fortfarande färskt i minnet hur president Harding bjöd in England, Frankrike och Japan till Washington och på ett mycket lugnt sätt erbjöd England – vad? Att England skulle begränsa sin flotta. Varken mer eller mindre.

Men före kriget var det Englands doktrin att dess flotta måste vara starkare än de två näst starkaste sjömakternas flottor tillsammans. USA har gjort slut på detta, en gång för alla. I Washington började Harding, som brukligt är, med att åberopa ”civilisationens vaknade medvetande”, och han avslutade med att säga till England att landet måste acceptera ransoner. Ni tar 5 enheter, jag tar (under tiden) 5 enheter, Frankrike 3 enheter och Japan 3 enheter. Varifrån kommer dessa proportioner? Före kriget var den amerikanska flottan mycket svagare än Englands. Under kriget växte den enormt. Och då – närhelst engelsmännen med oro skriver om den amerikanska flottan, svarar de amerikanska flottförfattarna med att fråga: ”Varför byggde vi vår flotta? Jo, för att försvara era brittiska öar från de tyska ubåtarna.”

Det är därför, märk väl, de byggde sin flotta. Men den är också användbar för andra ändamål. Men varför tog USA till detta program för begränsning av flottan i Washington? Inte för att de inte kan bygga krigsfartyg tillräckligt snabbt, och dessutom de största slagskeppen. Nej, i detta avseende kan ingen mäta sig med dem. Men det är inte möjligt att skapa, träna och utbilda de nödvändiga kadrerna av sjömän på kort tid. För detta krävs tid. Här ligger källan till den tioåriga andningspaus som planerades i Washington. För att försvara programmet som begränsar byggandet av slagskepp skrev de amerikanska marintidningarna: ”Om ni så mycket som vågar motsätta er ett avtal, kommer vi att producera krigsfartyg som pannkakor.” Svaret från den ledande engelska marintidningen var ungefär följande: ”Vi är själva för pacifistiska avtal. Varför fortsätter ni att hota oss?”

Detta uttrycker redan den nya psykologin hos det härskande England. Man vänjer sig vid att det är nödvändigt att underkasta sig Amerika och att det viktigaste är att kräva ... artig behandling. Detta är det mesta som den europeiska bourgeoisin kan förvänta sig av Amerika i morgon.

I konkurrensen mellan England och USA är det bara reträtt som är möjligt för England. Till priset av dessa reträtter köper den engelska kapitalismen rätten att delta i den amerikanska kapitalismens affärer. Så uppstår en koalition mellan den angloamerikanska kapitalismen. England räddar ansiktet, och gör det inte utan vinst, ty England får betydande vinster av det.

Men det får dem till priset av att dra sig tillbaka och bana väg för Amerika. USA stärker sin position i världen, medan Englands blir svagare.

Häromdagen avstod Storbritannien från den tidigare antagna planen att förstärka Singapore. Det är synd att vi inte har någon karta här. Singapore och Hongkong markerar imperialismens viktigaste motorvägar. Singapore är nyckeln mellan Indiska oceanen och Stilla havet. Det representerar en av den engelska politikens viktigaste baser i Fjärran Östern. Men i Stilla havet kan England bedriva sin politik antingen med Japan mot Amerika eller med Amerika mot Japan. Enorma summor anslogs för att befästa Singapore. Och Macdonald var tvungen att besluta: med Amerika mot Japan? Eller med Japan mot Amerika? Och så avstod han från befästningen av Singapore. Detta är naturligtvis inte det sista ordet i den engelska imperialistiska politiken. Frågan kan komma upp igen för ett nytt beslut. Men i det givna ögonblicket är det början på Englands avstående från en självständig politik – eller en allians med Japan – i Stilla havet. Och vem beordrade England (ja, beordrade!) att bryta alliansen med Japan? Amerika. Ett formellt ultimatum utfärdades: bryt alliansen med Japan. Och England bröt den. Under tiden ger England efter och drar sig tillbaka. Men betyder detta att det kommer att fortsätta så till slutet och att krig mellan dem är uteslutet? Absolut inte. Tvärtom, genom att göra eftergifter idag köper England bara dubbelt så stora svårigheter imorgon. Under täckmantel av samarbete ackumuleras motsättningar med en aldrig tidigare skådad explosiv kraft. Det kan inte bara bli krig, det måste bli krig, eftersom det kommer att bli extremt svårt för England att flytta till en sekundär position och rulla ihop sitt imperium. Vid en viss punkt kommer landet att tvingas mobilisera alla sina styrkor för att göra motstånd med vapen i hand. Men även i en öppen kamp är alla odds, så långt det går att förutse, på Amerikas sida.

England är en ö och Amerika är också en sorts ö, men mycket större. England är i sin dagliga tillvaro helt beroende av länder bortom havet. Men den amerikanska ”öliknande” kontinenten innehåller allt som är nödvändigt för dess existens och för att föra krig. England har koloniala besittningar vid många hav och Amerika kommer att ”befria” dem. Efter att ha inlett kriget med England kommer Amerika att uppmana hundratals miljoner indier att resa sig till försvar för sina oförytterliga nationella rättigheter. Samma uppmaning kommer att riktas till Egypten och Irland – det finns ingen brist på de som kan uppmanas att befria sig från det engelska kapitalismens ok. Precis som Amerika idag, för att tömma Europa på dess livsnerv, träder fram klädd i pacifismens toga, så kommer det i kriget mot England att träda fram som kolonialfolkens stora befriare. Historien har gjort det lätt för den amerikanska kapitalismen: för varje plundring finns en befriande slogan till hands. När det gäller Kina är det ”öppna dörren”-politiken! Japan försöker splittra Kina och underkiva vissa provinser med militär makt, eftersom det inte finns järn, kol eller olja i Japan. Detta utgör tre kolossala minus i Japans kamp mot USA. Av denna anledning försöker Japan genom erövring säkra sig Kinas rikedomar. Men USA? Det säger: ”Öppen dörr i Kina”.

Vad har Amerika att säga när det gäller haven? ”Frihet på haven!” Det låter fantastiskt. Men vad betyder det i praktiken? Det betyder: Flytta på dig, engelska flottan, gör plats för mig! ”Öppen dörr i Kina” betyder: Flytta på dig, Japan, och låt mig passera! Det handlar i grunden om ekonomiska erövringar, om rån. Men på grund av de specifika förhållandena i USA:s utveckling framstår denna kamp ibland som pacifism och ibland nästan som en befrielse.

Naturligtvis har även England stora fördelar som härrör från hela dess historia. Först och främst förfogar landet över mäktiga stödbaser och de starkaste marinbaserna i världen. Amerika har inte det. Men för det första är det möjligt att skapa allt detta; för det andra är det möjligt att ta bort allt detta, bit för bit och med våld; för det tredje och sista är Englands baser knutna till dess koloniala styre och är just därför sårbara. Amerika kommer att hitta allierade och hjälpare överallt – den starkaste makten hittar alltid dem – och tillsammans med dessa allierade kommer Amerika att hitta de nödvändiga baserna.

Om USA i nuläget binder Kanada och Australien till sig genom parollen att försvara den vita rasen mot den gula – och på detta sätt rättfärdigar sin rätt till sjömaktt – då kan dessa dygdiga presbyterianer i nästa steg, som kan komma mycket snart, kan dessa dygdiga presbyterianer komma att förkunna att de gulhyade folken i sista hand också är skapade i Guds avbild och därför har rätt att ersätta Englands koloniala herravälde med Amerikas ekonomiska dominans. I ett krig mot England skulle USA befinna sig i en mycket gynnsam position, eftersom det från första dagen skulle kunna uppmana indierna, egyptierna och andra koloniala folk att göra uppror och bistå dem med vapen och förnödenheter.

England kommer att behöva tänka sig för tio gånger innan det beslutar sig för krig. Men för att undvika krig kommer det att tvingas retirera steg för steg under trycket från den amerikanska kapitalismen. För att föra krig behövs folk som Lloyd Georges och Churchill; för att retirera utan strid behövs sådana som Macdonald.

Det som har sagts om relationerna mellan USA och England gäller också, med motsvarande förändringar och så att säga i miniatyr, för Japan, och i mycket liten skala för Frankrike och andra andraklassens europeiska makter. Vad står på spel i Europa? Alsace-Lorraine, Ruhrområdet, Saarområdet, Schlesien, det vill säga några små landområden, några obetydliga remsor. Under tiden utarbetar Amerika en plan för att införa ransoneringskort.

Till skillnad från England förbereder sig Amerika inte för att skapa en amerikansk armé, en amerikansk administration, för kolonierna, inklusive Europa. Det kommer att ”tillåta” dem att bevara en reformistisk, pacifistisk, tandlös ordning i sina hemländer, med hjälp av socialdemokratin, med hjälp av de (franska) radikala och andra medelklasspartier och på bekostnad av sina respektive folk. Och det kommer att utpressa dem på välsignelser (fram till en viss tid) för att de inte har kränkt deras ”oberoende”. Detta är den amerikanska kapitalismens plan och detta är det program på grundval av vilket Andra internationalen återupplivas.

Perspektiv på krig och revolutioner

Detta amerikanska ”pacifistiska” program för universell slaveri är ingalunda fredligt. Tvärtom är det fylld av krig och de största revolutionära omvälvningar. Det är inte för inte som Amerika fortsätter att utvidga sin flotta. Man är upptagen med att bygga lätta och snabba kryssare. Och när England protesterar med en viskning, svarar Amerika: Ni måste komma ihåg att jag inte bara har ett 5 till 5-förhållande till er utan också ett 5 till 3-förhållande till Japan; och det senare landet har ett orimligt stort antal lätta kryssare, vilket gör det nödvändigt för mig att återställa balansen.

Amerika väljer den största multiplikanden och multiplicerar den sedan med sin Washington-koefficient. Och de andra kan inte tävla med Amerika, eftersom de, som amerikanerna själva säger, kan producera krigsfartyg som pannkakor.

Det perspektiv detta ger är förberedelser för den största internationella striden, med både Atlanten och Stilla havet som arena, förutsatt naturligtvis att bourgeoisin kan behålla sitt världsherravälde under en längre tid. För det är svårt att föreställa sig att bourgeoisin i alla länder fogligt kommer att dra sig tillbaka till bakgården och omvandlas till Amerikas vasaller utan att göra motstånd; nej, det är knappast troligt. Motsättningarna är alldeles för stora, aptiten alldeles för omätlig, drivkraften att upprätthålla det gamla herraväldet alldeles för stark, Englands vanor av världsherravälde alldeles för djupt rotade. Det kommer att bli militära sammanstötningar. Den angivna eran av pacifistisk amerikanism lägger grunden för nya krig i en aldrig tidigare skådad skala och ofattbart monstruösa.

Om vi nu återvänder till den centrala frågan i min redogörelse, nämligen frågan om vilka chanser det finns för den europeiska reformismen som den ser ut idag, så skulle vårt svar lyda: Upp till en viss gräns är chanserna för den europeiska reformismen direkt proportionella mot

chanserna för Amerikas imperialistiska ”pacifism”. Om de åtgärder som syftar till att omvandla Europa till ett amerikanskt herravälde av ny typ möter ett visst mått av framgång, det vill säga om de inte under de närmaste åren stöter på motstånd från folken eller avbryts av krig eller revolution, kommer den europeiska socialdemokratin, i linje med detta, att behålla ett visst mått av sitt inflytande som en skugga av den amerikanska imperialismen. I Europa kommer en ruttnande jämvikt att etableras, som vilar på resterna av gammal makt och på beståndsdelarna i en ny och mager tillvaro på standardiserade amerikanska ransoner. Allt detta kommer att överlagras med en ideologisk röra bestående av uppvärmda truismer från den europeiska socialdemokratin, med en amerikansk sås av kväkarpacifism. Det är svårt att föreställa sig något mer motbjudande och obscen än denna utsikt. Frågan bör därför inte ställas på följande sätt: Vilka är den europeiska socialdemokratins krafter? Utan snarare: Vilka är chanserna att den amerikanska kapitalismen, genom en sparsam finansiering av Europa, kommer att lyckas stötta ett nytt regim i Europa? Det är omöjligt att göra några exakta förutsägelser här. Ännu mindre är det möjligt att fastställa några datum. Det räcker för oss att förstå den nya mekaniken i världsrelationerna: att tydligt förstå de grundläggande faktorer som kommer att avgöra situationen i Europa; och att i detta perspektiv kunna följa händelseförloppet och göra en bedömning av framgångarna och misslyckandena för den nuvarande epokens överhuvud, Nordamerikas förenta stater. Det räcker för oss att förstå den europeiska socialdemokratins politiska sicksackkurs och därigenom öka tillgångarna på proletariatets sida. Det är helt obestridligt att de motsättningar som förberedde det imperialistiska kriget och hällde det över Europas huvud för tio år sedan, de motsättningar som förvärrades av kriget, beseglades diplomatiskt av Versaillesfreden och sedan fördjupades av den fortsatta utvecklingen av klasskampen i Europa – det är helt obestridligt att alla dessa motsättningar än idag existerar som gapande sår. Och Förenta staterna kommer att kollidera med dessa motsättningar i all deras skärpa.

Det är en svår uppgift att sätta ett hungrigt land på ransoner. Vi vet det av egen erfarenhet. Visst, vi gick igenom denna erfarenhet under andra förhållanden och utifrån andra principer, i enlighet med den järnhårda nödvändigheten att kämpa för ett revolutionärt lands räddning. Men genom denna erfarenhet har vi kunnat övertyga oss själva om att ett system med hunger – ransoner – är förknippat med chocker och omvälvningar, som när de intensifierades resulterade i det dystra Kronstadtupproret. Idag, utifrån sina egna kapitalistiska överväganden och driven av imperialistisk rovgirighet, genomför Amerika ett experiment med ransoner i gigantisk skala som berör många folk. Denna plan kommer inte att genomföras utan motstånd, utan att väcka en grym kamp längs klass- och nationsgränserna. Ju mer den amerikanska kapitalismens makt tenderar att omvandlas till politisk självförtroende – och denna process ökar i tempo; ju mer den amerikanska kapitalismen expanderar internationellt; ju fler order de amerikanska bankirerna utfärdar till Europas regeringar, desto större, desto mer centraliserat, desto mer resolut kommer motståndet från de bredaste massorna i Europa att bli, inte bara bland proletariatet utan också bland småbourgeoisin och bönderna. För, mina herrar amerikaner, det är inte alls så enkelt som ni tror att förvandla Europa till en koloni!
(*Stormande applåder*)

Vi står inför denna process; vi står i dess allra första början. I dag upplever det tyska proletariatet för första gången på flera år en liten och ynkelig lättnad. Som ni alla vet blir en arbetare, när han är utmattad efter att ha svultit länge, mycket känslig även för den minsta lättnad. Den tyska arbetaren har nu fått detta genom stabiliseringen av marknaden och stabiliseringen av lönerna. Av just denna anledning har den tyska socialdemokratin återfått en viss politisk stabilitet, det vill säga en tillfällig stabilitet. Men detta kommer inte att räcka länge. Amerika förbereder sig inte alls för att öka de tyska ransoneringsransonerna, minst av

allt den andel som är avsedd för den tyska arbetaren. Detsamma gäller den franska och engelska arbetaren – som står på andra respektive tredje plats i kön.

Vad behöver Amerika? Det behöver säkra sina vinster på bekostnad av de europeiska arbetande massorna och därmed stabilisera den privilegierade ställningen för den amerikanska arbetarklassens överklass. Utan den amerikanska arbetarklassen kan den amerikanska kapitalismen inte upprätthålla sig själv. Utan Gompers och hans fackföreningar, utan de skickliga och välbetalda arbetarna, kommer det amerikanska kapitalismens politiska system att störta i avgrunden. Men det är bara möjligt att behålla den amerikanska arbetarklassens privilegierade ställning genom att sätta ”plebejerna”, Europas proletära ”pöbel”, på ransoner av kyla och hunger, ransoner som är strikt fastställda och snålt vägda.

Ju längre denna utveckling fortskrider längs denna väg, desto svårare blir det för den europeiska socialdemokratin att upprätthålla amerikanismens evangelium i de europeiska arbetar-massornas ögon. Desto mer centraliserat kommer det europeiska arbetarnas motstånd mot mästarnas mästare, mot den amerikanska kapitalismen, att bli. Desto mer angeläget, desto mer praktiskt och krigiskt kommer parollen om den alleuropeiska revolutionen och dess *statsform* – *Europas Sovjetunionen* – att bli för de europeiska arbetarna.

Vad använder socialdemokratin för att förlama och förgifta de europeiska arbetarnas medvetande? Den säger till dem att vi – hela Europa, sönderslitet och uppdelat av Versaillesfreden – inte kan klara oss utan Amerika. Men det europeiska kommunistpartiet kommer att säga: Ni ljuger, vi skulle kunna klara oss om vi ville. Ingenting tvingar oss att stanna kvar i ett splittrat Europa. Det är just det revolutionära proletariatet som kan ena Europa genom att omvandla det till de proletära Förenade staterna av Europa. (*Applåder*) Amerika är mäktigt. Jämfört med den lilla engelska ön, som vilar på kolonier över hela världen, är Amerika mäktigt. Men vi säger: Jämfört med de förenade proletärernas och böndernas Europa, förenat med oss i en enda sovjetisk federation, kommer Amerika att visa sig maktlös. (*Applåder*)

Den amerikanska kapitalismen känner detta. Det finns ingen fiende till bolsjevismen som är mer principfast och mer brutal än den amerikanska kapitalismen. Hughes och hans politik är inte tillfälliga nycker. Detta är inte ett infall: det är ett uttryck för viljan hos den mest koncentrerade kapitalismen i världen, som nu går in i en epok av öppen kamp för sin diktatoriska makt över planeten. Den kolliderar med oss, om inte annat för att vägarna genom Stilla havet leder till Kina och Sibirien. Tanken på att kolonisera Sibirien är en av den amerikanska imperialismens mest lockande tankar. Men där står en vaktpost. Vi har monopol på utrikes-handeln. Vi har de socialistiska grunderna för den ekonomiska politiken. Detta är det första hindret på vägen mot den amerikanska kapitalismens envælde och odelade herravälde.

Och även där den amerikanska kapitalismen tränger in i Kina med sin slogan om ”den öppna dörren” – och den tränger in i Kina – finner den bland de folkliga massorna inte amerikanismens religion, utan bolsjevismens politiska program översatt till kinesiska. (*Applåder*) Inte Wilson, Harding eller Coolidge, inte Morgan eller Rockefeller, det är inte dessa namn som är på de kinesiska kuli-arbetarnas och böndernas läppar. Namnet Lenin (*applåder*) uttalas med extas inte bara i Kina, utan i hela Orienten.

USA kan bara undergräva Storbritannien med hjälp av slagord som kräver folkens frigörelse. I ord är detta en politik av hyckleri, precis som dess pacifistiska politik i Europa. Men bredvid den amerikanske konsuln, den amerikanske köpmannen och den amerikanske professorn, bredvid den amerikanske journalisten, står i Orienten kämpar, revolutionärer som har visat sig kapabla att översätta bolsjevismens befrielseprogram till sitt eget språk. Överallt, i Europa såväl som i Asien, kolliderar den imperialistiska amerikanismen med revolutionär bolsjevism. Detta, kamrater, är de två principerna i modern historia.

Jag minns att jag 1919 i ett samtal med Vladimir Iljitj (Lenin) om Wilsons ankomst till Europa och med hänvisning till det faktum att hela den borgerliga pressen var fylld med Wilsons namn å ena sidan och Lenins namn å andra sidan, skämtsamt sa: ”Lenin och Wilson – det är den moderna historiens två apokalyptiska principer.”

Vladimir Iljitj skrattade. Naturligtvis insåg jag inte då vilket enormt innehåll historien skulle fylla detta skämt med. Leninism och amerikansk imperialism – dessa två principer är nu de enda som kämpar i Europa; dessa två principer är de enda som sträcker sig över både Atlanten och Stilla havet. Mänsklighetens öde hänger på utgången av kampen mellan dessa två principer.

Den amerikanska fienden är mycket mer centraliserad och mäktig än de splittrade europeiska fienderna. Men även vår egen styrka ligger i koncentration, och vår fiende koncentrerar Europas arbetare. Återupplivandet av Andra internationalen är bara ett tillfälligt och ytligt symptom på det faktum att Europas proletariat tvingas känna och kämpa, inte inom nationella ramar utan på kontinental nivå. Och ju bredare arbetarmassorna grips av behovet att göra motstånd, desto bredare blir motståndets bas, desto mer revolutionära blir de idéer som ofrånkomligen måste få övertaget. Och ju mer revolutionära idéerna är, desto gynnsammare blir marken för bolsjevismen. Varje framgång för amerikanismen, i den mån amerikanismen verkligen har framgångar, kommer därmed att innebära en centralisering av marken för bolsjevismens tillväxt – i en mer koncentrerad och mer revolutionär form och i en mer gigantisk skala. Framtiden arbetar för oss!

Eftersom jag talar inför en församling som har sammankallats av vännerna till den fysikalisk-matematiska fakulteten, tillåter ni mig, kamrater, efter att jag har gett er en revolutionär marxistisk kritik av amerikanismen, att påpeka att vi inte alls menar att fördöma amerikanismen i sin helhet. Vi menar inte att vi avstår från att lära oss av amerikanerna och amerikanismen allt vad man kan och bör lära sig av dem. Vi saknar amerikanernas teknik och deras arbetsförmåga. Vetenskapen är förutsättningen för tekniken: naturvetenskap, fysik, matematik. Nu är vi i detta avseende begränsade till den yttersta nödvändigheten att hinna ikapp amerikanerna. Att låta bolsjevismen skos på amerikanskt vis – det är vår uppgift! Vi måste skos tekniskt med amerikanska spikar. I dag, när vi fortfarande är så dåligt skodda, har vi ändå lyckats hålla stånd. I framtiden kan dock kampen anta mycket mer fruktansvärda proportioner. Men det är lättare för oss att bli skodda på amerikanskt vis än det är för den amerikanska kapitalismen att sätta Europa och hela världen på ransonering. Om vi blir skodda med matematik, teknik; om vi amerikaniserar vår fortfarande bräckliga socialistiska industri, då kan vi med tiofaldigt självförtroende säga att framtiden helt och hållet och avgörande arbetar till vår fördel. Den amerikaniserade bolsjevismen kommer att krossa och erövra den imperialistiska amerikanismen.

Översättning: M Fahlgren och G Källqvist

Lästips

Trotskyj: [Europa och Amerika](#). Detta är ett tal som Trotskyj höll i februari 1926, men som gavs ut som broschyr (i bl a Ryssland och Tyskland) tillsammans med det ovan återgivna talet från juli 1924. I detta dokument ingår också Trotskyj introduktion till broschyren.

Isaac Deutscher kommenterar de två talen i sin [Den avväpnade profeten](#), s 128-130 (början av kapitlet ”En mellanakt”). Den som önskar en utförligare redogörelse för utvecklingen under åren 1924-1927, då Trotskyj till sist utrensades och tvingades i exil, kan ta del av hela kapitlet ”En mellanakt” och ”Den avgörande drabbningen” i Deutschers bok.

Se även Pierre Broués Trotskij-biografi kap. 25-32. Av dessa finns för närvarande följande på marxistarkivet: [Partiet utan Lenin](#) (kap 25), [”Trotskismens” födelse](#) (kap. 28) och [Tio år efteråt](#) (kap. 32)